

— אַח'ד' מני (א) בָּעֵין אֶל־עֲדוֹ חֵמָס לִירָאָתָא (לקח ממני בעין האוייב חמש לירות), כלומר לקח ממני 5 לירות.

— "אַטְעִיתוֹנוּ חֵמָס רוּפְיָאָתָא (א) בָּעֵין אֶל־עֲדוֹ" (נתתי לו חמש רופיות בעין־האוייב).

6. מקורה של ה"חֵמָסָה" בצורת כף יד על חמש אצבעותיה הוא קדום מאוד, בחצי האי ערב היא נמצאת מופיעה עוד בתקופה הפאגאנית, שם היא נמצאת בשילוב עם כתובת תלמודית.⁶⁰

7. יש אומרים כי מקור סגולה זאת הוא, כי בערבית המלה "יח'מס" פירושה: "יח'אף מן אֶל־עֵין" (מתיירא מעין־הרע), או "יִרְד אֶל־עֵין" (מחזיר, או דוחה את עין־הרע).⁶¹

הקדמונים ציינו את התבל על־ידי המספר חמישה, שכולל יסודות: ארץ, מים, רוח, אש, ואוויר; ואילו אחרים מונים חמישה יסודות אלה: עץ, מים, אש, מתכת, ועפר.^{61*}

8. לונץ כתב: "סגולה לבלתי תשלוט עין הרב באיש יחשבו אחינו הספרדים — ככל יתר בני ארץ הקדם — את תמונת יד, ועל כן יציירו את הצורה הזאת מעל פתחי בתיהם בצבע אדום, וכן ישימו על ראשי הילדים צורת יד מכסף מעשה מקשה, לאמור, כי היד — או הצורה בעלת חמש האצבעות — תמנע ותבטל עין הרע שהוטל או שיטילו בילד או ביושבי הבית הזה. וכמו כן כאשר ינצו אנשים יחד ישים האחד את חמשת אצבעות ידיו פרושות מול עיני רעהו לאמר, כי התמונה הזאת תבטל את העין הרע".⁶²

60 על המשמעות הרוחנית של המספר "חמש", ראה אנציקלופדיה של האיסלאם, כרך ד, עמ' 1,009 ערך Kamsa ;

61 ראה יצחק ב"ר בנימין יהודה, "שתי מצבות ישנות", סיני, שנה ט, חוב' ה (קד), עמ' נח — סג.

*61 ראה ד"ר שלמה ראבין, סוד הסיפרות, וויען תרל"ד, עמ' 57 — 58.

62 פרסם במאמרו "מנהגי אחינו בארה"ק בדת וחיי עם", שנתון ירושלים, בעריכת א' מ' לונץ, שנה א, וויען תרמ"ב, עמ' 1 — 70. הקטע הנ"ל בעמ' 19. כך כתב גם ר' משה ב"ר מנחם מנדל ריישר נוסבויס, בספרו שערי ירושלים, שערי ט.